

Biercantus

Onze omgeving had ons voor gek verklaard, en ikzelf eigenlijk ook, maar het is gelukt. Mijn dispuut en ik zijn met 22 man naar Spanje gevlogen om daar een week vakantie te vieren, en heelhuids weer teruggekomen. Behalve dan de persoon met twee kapotte knieën en een zere pols: ik.

Het was zaterdagavond, de zesde avond van ons verblijf, en iedereen was opgewonden voor de cantus die die avond gehouden werd. Dit is een soort spel waarbij vier voorzitters het dispuut leiden door een avond gevuld met zingen, bier, en straffen. Die 'straffen' behelzen dingen als een bier-tje leegdrinken terwijl je als kikker rond het zwembad moet springen, en worden uitgedeeld wanneer een deelnemer zich niet aan één van de vele regels houdt.

De eerste straf die ik moest uitvoeren was er een-tje samen met de andere eerstejaars, ik geloof omdat we enige jongen van ons jaar moest twee biertjes wegstokken die twee vrouwen van onze lichte tegel bij hem naar binnen gaten. Dat ging uiteraard niet zonder dat het meeste bier naast zijn mond terecht kwam, en daarmee smeerden de andere twee vrouwen van onze lichte tegel hem in. Een weliswaar nogal bizarre groepsactiviteit om te moeten omschrijven, maar eerlijk gezegd kwam geen van ons op dat moment meer bij van het lachen. Het shirt van onze arme Sven zal nooit meer hetzelfde zijn.

De volgende straf was voor iemand anders. Zij had haar liedjesboekje niet op tijd weer dichtgedaan na het zingen, en moest het daarom als een soort viaduct voor haar mond houden, terwijl haar buurvrouw het biertje via dat boek probeerde naar haar mond te krijgen. Nog iets leuks van een

JONG GELEERD

Annelie Cluistra combineert haar master International Relations met het studentikoze leven als eerstejaars bij een vereniging. Ze woont op de Peli met vijf huisgenoten - en alles wat er verder nog wordt aangetroffen.

cantus: je denkt dat je veel gaat drinken, maar technisch gezien komt het meeste bier overal behalve in je mond terecht. Inmiddels had ik echter wel genoeg bier op om hoge nood te hebben, maar gewoon vragen of je even naar de wc kan is geen optie bij een cantus. Daar heb namelijk specifieke Latijnse termen voor nodig en ik kwam er niet helemaal uit. De regels stonden in het boekje, maar het boekje mocht niet open tenzij je zong, en als je zong had je weer de tekst van het liedje nodig. Een ingewikkeld probleem dat met de minuut ingewikkelder werd. Toen iemand anders dus eindelijk gevraagd had om een kleine pauze, en we vijf minuten kregen om weer terug te zijn, rende ik vanaf mijn stoel naar binnen.

Of nou ja, dat was de bedoeling geweest. In werkelijkheid viel ik voorover op de gladde zwembadtegels, en zie daar mijn geschaafde knieën en zere pols. Het zijn de ultieme trofeeën van een geslaagde vakantie geworden.

Anna van Duijvenvoorde zette een dagboekstudie op voor tieners tijdens de lockdown.

FOTO MILETTE RAATS

CORONA Universiteit Leiden onderzoekt tienerdagboeken tijdens lockdown

'Luister naar jongeren zélf'

2020 moest voor veel tieners een druk schooljaar vol gezelligheid worden, maar in plaats daarvan belandden ze in een lockdown naast hun ouders op de bank. Volgens gedragswetenschappers Anna van Duijvenvoorde en Christel Klootwijk van de Universiteit Leiden is het juist in zo'n uitzonderlijke situatie belangrijk om naar de ervaring van jongeren te blijven luisteren. Daarom zetten zij tijdens de eerste lockdown een dagboekstudie op, waarvan de resultaten deze week zijn geaccepteerd door het *Journal of Research on Adolescence*.

Nikki Brands

Leiden ■ Lessen via Zoom, vrienden spreken via Snapchat en iedere dag thuis met het hele gezin: de eerste lockdown zette menig tienerleven vorig jaar volledig op z'n kop. Wat betekende het voor middelbare scholieren om ineens geen kant meer op te kunnen?

Volgens Anna van Duijvenvoorde, universitair hoofddocent ontwikkelingspsychologie, moeten we met die vraag bij jongeren zelf zijn. „Toen Nederland voor het

eerst op slot dreigde te gaan, werd vooral over tieners gesproken, in plaats van met ze. Zo werd in de media en wetenschap veel gespeculeerd over de mogelijke impact die de lockdown op jongeren kon hebben. Ik vroeg me toen af waarom we hen niet gewoon zelf vroegen hoe ze zich voelden.”

Samen met Christel Klootwijk, één van haar masterstudenten, besloot Van Duijvenvoorde een online dagboekonderzoek op te zetten. Door tieners dagelijks te laten bijhouden hoe het met ze ging, hoopten de onderzoekers

inzicht te krijgen in hun beleevingswereld. „We wilden erachter komen wat de lockdown met ze deed op sociaal en emotioneel vlak, maar ook met hun motivatie op school. Hoe was het voor ze om ineens niet meer naar school te kunnen? En kan je je eigenlijk nog wel concentreren op een wiskunde-toets als je de uitleg alleen via een scherm te zien krijgt?”

Zorgen

Ruim honderd tieners tussen de twaalf en zestien hielden in mei en juni dagelijks het online dagboek

bij. Een groot deel van hen bleek door corona rond te lopen met zorgen. „De jongeren waren bang dat hun familieleden ziek zouden worden, hadden stress omdat ze hun vrienden niet konden zien en waren bang om achter te lopen met schoolwerk”, vertelt Van Duijvenvoorde.

Die angst was niet onterecht, aangezien het sluiten van de scholen voor motivatieproblemen zorgde. „Dat kwam vooral door het online onderwijs, iets waar de jongeren toen nog aan moesten wennen. Ze bleken het moeilijk te vinden om gemotiveerd te blijven werken achter een computerscherm. Dat is dus wel degelijk anders dan in een klaslokaal.”

De jongeren hadden hier niet in dezelfde mate last van. „Tieners die zich door hun ouders gesteund voelden, hadden minder last van motivatieproblemen tijdens het online onderwijs. Dat is belangrijke informatie, omdat het ons in de

toekomst kan helpen in te schatten welke kinderen meer risico lopen om achterop te raken.”

Veerkrachtig

Het gedeeltelijk heropenen van de scholen in juni deed de jongeren zichtbaar goed. „De dagboeken lieten zien dat hun stemming omhoog ging, ze gaven aan zich gelukkiger te voelen. Dat toont dat jongeren veerkrachtig zijn, maar dat noodgedwongen thuiszitten wel een enorme impact kan hebben op hun psychisch welzijn”, aldus Van Duijvenvoorde.

Ook dit jaar hebben de onderzoekers de tieners weer dagboeken laten invullen. „Het is belangrijk dat we ze blijven volgen, zodat we uiteindelijk hopelijk iets kunnen zeggen over de lange termijn gevolgen van de lockdowns. Hier kunnen we veel van leren, bijvoorbeeld over hoe we jongeren in de toekomst kunnen helpen om gemotiveerd te blijven.”

Al 400.000 jaar band tussen mensachtigen

Tessa de Wekker

Leiden ■ Lang werd gedacht dat de grootschalige verspreiding van kennis en cultuur zo'n 70.000 jaar geleden begon, toen de moderne mens zich vanuit Afrika over de rest van de planeet ging verplaatsen. Leidse archeologen betogen nu dat al veel eerder sprake was van culturele diffusie: 400.000 jaar geleden.

Hun studie naar het gebruik van vuur toont aan dat verschillende groepen mensachtigen al zo vroeg met elkaar in contact kwamen en van elkaar leerden. „Het kan bijna niet anders. Ze zijn niet allemaal toevallig rond dezelfde tijd vuur gaan maken of gebruiken”, vertelt Katharine MacDonald, onderzoeker op het gebied van de vroege mens en het paleolithicum.

Vuur werd misschien al eerder gebruikt door mensachtigen, maar vanaf ongeveer 400.000 jaar geleden gebeurde dat steeds vaker en in een steeds groter gebied. Archeologen hebben sporen daarvan gevonden in onder andere Afrika, Israël, China en Europa. Op al die plekken kwamen ze bijvoorbeeld een combinatie van resten van houtskool, verhitte stenen, verbrande botten en een verschroeiende bodem tegen die sterk wijzen op het gebruik of maken van vuur.

Met nieuwe archeologische technieken is het mogelijk om door mensachtigen gemaakt vuur beter te onderscheiden van natuurlijk vuur. Uit analyse van sporen uit verschillende delen van Europa blijkt, dat door voorgangers van de moderne mens gemaakt of gebruikt vuur hier nauwelijks voorkwam voor 400.000 jaar geleden.

In de periode daarna duiken echter op steeds meer plekken sporen op. „Het is onmogelijk dat groepen mensachtigen zelf die afstanden hebben afgelegd, dus al die sporen kunnen niet afkomstig zijn van één groep. Ook zijn er geen aanwijzingen dat rond die tijd het klimaat of de natuurlijke omgeving overal veranderde, zodat het opeens extra aantrekkelijk was om vuur te gebruiken en al die groepen het zelf hebben uitgevonden. Evenmin zijn er rond 400.000 jaar geleden nieuwe soorten mensachtigen ontstaan die intelligenter waren dan hun voorouders”, zegt MacDonald.

Dan blijft er volgens de onderzoekers slechts één optie over: de verschillende groepen mensachtigen kwamen elkaar in meer of mindere mate tegen en namen gebruiken van elkaar over. „Er moet sprake geweest zijn van enige vorm van contact en tolerantie naar andere groepen mensachtigen. Op die manier

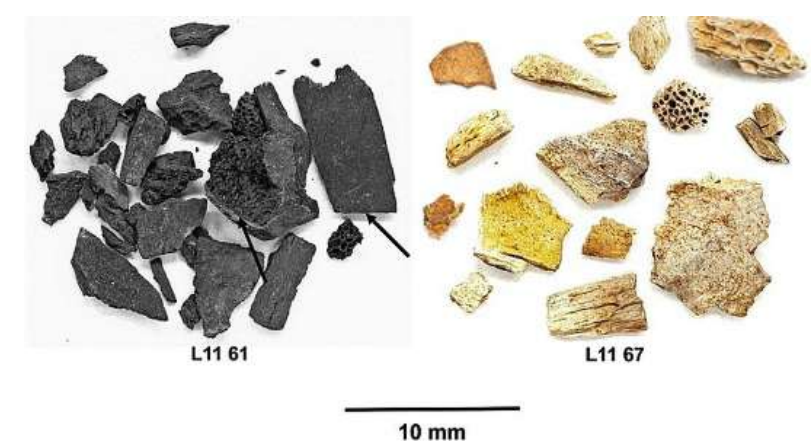
Evolutie van de mens

Tijdens de menselijke evolutie hebben verschillende soorten mensachtigen naast elkaar gewoond. Voorbeelden zijn de uitgestorven soorten Homo habilis (2,3-1,5 miljoen jaar geleden), Homo erectus (2 miljoen - 140.000 jaar geleden), Homo heidelbergensis (500.000 - 200.000 jaar geleden) en Homo neanderthalensis (250.000 - 20.000 jaar geleden). De Homo sapiens, de moderne mens, is de enige soort die nog bestaat. De eerste Homo sapiens leefden ongeveer 250.000 jaar geleden. 70.000 jaar geleden verspreidden de Homo sapiens zich vanuit zuidelijk Afrika over de rest van de wereld.

kon de techniek van het vuur maken zich in relatief korte tijd verspreiden over zo'n groot gebied”, zegt de archeologe.

Eenzelfde patroon is rond 280.000 jaar geleden zichtbaar. Vanaf dat tijdstip gingen verschillende groepen mensachtigen, zoals vroege Homo sapiens en Neanderthals, dezelfde soorten gereedschappen gebruiken. Het gaat om stenen werktuigen gemaakt met de Levalloistechiek, genoemd naar de eerste vindplaats vlakbij Parijs. Men sloeg van een kernsteen lange dunne schilfers af, die gebruikt werden als werktuig. Wat overbleef was een vlakke steen met allerlei scherpe randen. Resten van werktuigen zijn gemaakt met de Levalloistechiek zijn gevonden in Afrika, West-Azië en Europa. „Deze techniek is ingewikkelder dan het maken van vuur. Er is echt een vorm van onderwijs voor nodig om zulke werktuigen te kunnen maken. Dat duidt op een intensieve band tussen verschillende groepen mensachtigen”, aldus MacDonald.

De voorbeelden van het maken van vuur en de Levalloiswerktuigen duiden er volgens de Leidse wetenschappers op dat grootschalige uitwisseling van kennis, technologie, gedrag en cultuur door mensachtigen al veel eerder op gang is gekomen dan lang werd gedacht. Dit kan de kijk op de menselijke evolutie veranderen, zegt MacDonald. „Blijkbaar hadden al veel eerdere mensachtigen dan de Homo sapiens de capaciteit om bepaalde vormen van sociale netwerken te onderhouden. Dat culturele gedrag lijkt meer op dat van de huidige mens dan op dat van primaten.”

Stukjes verbrand bot gevonden in Frankrijk.

FOTO BRAADBAART ET AL. 2020

GETAL VAN DE WEEK

15

Liefhebber mierenbroodjes

De Stinkende gouwe maakt zaden met kleine aanhangsels die mierenbroodjes heten. Vijftien mierensoorten eten deze 'broodjes' graag. De Stinkende gouwe is 'stoeplantje van de maand'.